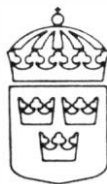

Motion till riksdagen

1987/88:Fö604

av Hans Lindblad (fp)

om anslagen till försvarsforskningen

Mot.
1987/88
Fö604-608

Hotbilden för Sverige påverkas av snabb militärteknisk utveckling och strategiska omdispositioner hos stormaktsblocken. Det alliansfria Sverige har därför behov av att kunna anpassa sitt totalförsvar till de på detta sätt förändrade kraven. Försvarsforskningen har stor betydelse. Den skall hjälpa oss att identifiera förändringar och bistå vid framtagandet av nya metoder och nya system.

Troligen skulle totalförsvaret långsiktigt få större effekt om andelen som satsas på forskning och utveckling ökade. Men väl så viktigt är att de medel som anslås till försvarsforskning används på bästa möjliga sätt.

Försvarets forskningsanstalt är programansvarig för svensk försvarsforskning och den svarar själv också för "produktionen" av det mesta av denna forskning. (FOA har också rätt att utföra "uppdragsforskning" åt andra myndigheter som är beredda att betala för forskning.)

Det finns tecken på att kvaliteten i försvarsforskningen gått ned. Som orsak brukar anges svårigheter att rekrytera och behålla verkligt kompetent personal – alltså samma problem som för åtskilliga andra statliga områden där man har svårt att konkurrera med näringslivet om personal. Tidigare började många vid FOA direkt från universiteten. Begynnelselönen vid FOA var ganska bra, men efter ett antal år gick åtskilliga till andra verksamheter. Men om också begynnelselönen är lägre än inom industrin blir det mycket svårt att kunna tillföra FOA personal. För att forskning skall kunna drivas med hög kvalitet krävs inom varje projekt rimligt erfarna ledare. Skulle man ha problem med både projektledare och nyrekrytering blir kvaliteten i forskningen inte acceptabel.

Som hos andra statliga myndigheter har också hos FOA frågan om totalantal anställda ofta diskuterats. Men problemet för försvarsforskningen är mer ett kvalitetsproblem än ett kvantitetsproblem. Eller mer rätt uttryckt, bara den forskning som har kvalitet är intressant.

Inriktningen av försvarsforskningen har utretts och diskuterats många gånger. Forskningen ska betjäna både militära och civila delar av totalförsvaret. 1978 års försvarskommitté föreslog förändringar i det tidigare systemet som gav den militära sidan ett påtagligt övertag. Kommittén skrev: "Totalförsvarets myndigheter bör tillförsäkras en likställdhet när det gäller inflytande över forskningens inriktning. I konsekvens härmed bör överbefälhavarens särställning vad gäller direktivrätt gentemot FOA upphävas. FOA:s ställning bör ändras så att myndigheten i planerings- och budgethänseende lyder direkt under regeringen (försvarsdepartementet)."

Den förändringen har sedan genomförts. Avsikten var alltså att ge olika

myndigheter ett likställt inflytande över försvarsforskningen, i praktiken så att man ville stärka de civila totalförsvarsmyndigheternas ställning.

Jag menar att det nu bör vara möjligt att gå ett steg ytterligare. Den förra förändringen syftade alltså till att förändra balansen mellan de myndigheter som bör ställa krav på FOA. Men väl så viktigt är att stärka "beställarna" över huvud gentemot FOA. Alltså att totalförsvarets ansvariga myndigheter verkligen får avgörande inverkan på vad FOA forskar om.

Som alla myndigheter har FOA självfallet trögheter. När en forskning inom ett område pågått ett antal år finns personal som gärna vill fortsätta med just detta, som de alltså kan väl. Men ur totalförsvarets synvinkel vore forskning inom andra områden kanske intressantare i det nya läget. Det är alltså ett seriöst problem hur man ska kunna förändra FOA:s forskning i den takt som vore önskvärd ur totalförsvarets intresse.

Det finns fleråriga inriktningar, och rullningen av dessa program föregås av överläggningar eller förhandlingar med berörda myndigheter. Men "beställarmyndigheterna" skulle få en starkare ställning om de också förfogade över pengarna, alltså att FOA blev en "uppdragsmyndighet", som utförde de uppdrag som beställdes av de andra.

Detta har varit svårt att göra tidigare därför att den civila sidan inte haft någon motsvarighet till ÖB, alltså en myndighet som kan samordna och prioritera för hela sektorn. Men genom tillkomsten av överstyrelsen för civil beredskap (ÖCB) finns sedan 1986 en sådan samordningsmyndighet också på civil sida.

För att bättra än i dag sakerställa att försvarsforskningen inriktas på de mest angelägna områdena bör man enligt min mening därför ge dagens FOA-anslag till ÖB och ÖCB (t. ex. 75 respektive 25 %) och överlåta åt dessa myndigheter att lägga uppdrag på FOA och andra forskande organ. ÖB gör en avvägning mellan militära önskemål och ÖCB väger mellan olika forskningsbehov inom civila delar. Därefter gör ÖB och ÖCB en gemensam avvägning, alltså ett försök att formulera ett samlat forskningsprogram. Delar av detta program, t. ex. skyddet mot ABC-vapen, är ju sådana att någon gränslinje mellan civila och militära behov knappast går att dra.

Man skulle kunna säga att även om ÖB och ÖCB på detta sätt skulle ges ett ökat direkt ansvar så borde en del av anslaget till försvarsforskningen ändå gå direkt från regeringen till FOA för att säkerställa ett slags "baskunskap". Motivet för ett sådant direktanslag vore starkt om "beställarna" av uppdrag vore många och att inga av dessa hade överblick utan mest inriktade sig på begränsade uppdrag och kort tidshorisont.

Men i det här fallet är det alltså fråga om två myndigheter, ÖB och ÖCB, som tillkommit just för att ha stor överblick, och där förmågan att inrikta långsiktig verksamhet tillmäts stor betydelse. Hos de två myndigheterna finns därför rimligen ett medvetande om att man inte bara kan ge korta och begränsade uppdrag till FOA utan att det också är nödvändigt med sådana uppdrag som ger en långsiktig kunskapsuppyggnad. Säkert finns ett antal teknikområden som det alltid finns behov att forska inom. Problemet med FOA hittills har knappast varit brist på kontinuitet utan i stället motsatsen, alltså för stor tröghet att kunna göra tyngdpunktsförskjutningar mellan forskningsområden.

En korrigeringsmöjlighet bör också finnas genom att ÖB och ÖCB bör lämna sina synpunkter på försvarsforskningens inriktning och fördelning av medel i den årliga anslagsframställningen till regeringen. Den mer långsiktiga inriktningen bör ske i samband med försvarsbesluten, också då med underlag från myndigheterna. Därmed ges en politisk möjlighet att påverka, vilket är viktigt inte minst för att förhindra att myndigheter frestas att, i syfte att få ut stor effekt i närtid, söka minska forskning till förmån för drift av befintlig organisation.

Mot. 1987/88
Fö604

Hemställan

Med hänvisning till argumenten ovan hemställs

att riksdagen hos regeringen begär förslag i syfte att stärka ÖB och ÖCB som forskningssamordnande myndigheter inom totalförsvaret.

Stockholm den 25 januari 1988

Hans Lindblad (fp)